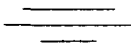

lanságával – a „macijával”, egy bizonyos, de még rejtett tehetség ígérését sugározná. Eleinte sohasem lehet tudni.

A bánásmód is hozzájárul, kiből lesz tehetség, kiből nem. Tanító kell hozzá. Milyen is? Olyan, ... tehetséges. Ő keressék.

HERCZEG ZSOLT főiskolai hallgató
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola
Szeged

Az iskolai drogfelvilágosítás időszerűségéről

*„A lelket kell először és legfőképpen
ápolni, ha azt akarjuk, hogy a fej is,
meg a test is egészséges legyen”.*

(Platon)

Mindenki számára ismeretes, hogy hazánkban 1988–1990 között kezdődött az egész ún. közép-kelet európai blokk rendszerösszeomlási folyamata, megindítván azokat a belső és külső hatásokból eredő változásokat, amelyek a gazdaság, a társadalom, a kultúra, a politika s voltaképpen az egyéni lét és a közélet mindahány szférájában gyökeres fordulatokat jelentettek.

Tény, hogy a magyar társadalomnak az előbb említett változások megindulása óta merőben új problémákkal, megoldandó feladatokkal kell szembenéznie. Egy ilyen közös feladatunk ma a drogfogyasztás mindennaposá vált jelensége. Magyarország néhány év alatt drogmentes országból, a nemzetközi kábítószerkereskedelem tranzitországából komoly felvevő, majd termelő-fogyasztó piaccá vált. Grammok helyett mázsákról szólnak a határőrségi jelentések, s az elsők közé tartozó Sinka Gábort 1980 óta is már százak követték a „fehér halálba”. A Földön ma hozzávetőlegesen (1973-as ENSZ-adat) minden negyedik ember drogfogyasztó. A szegedi Drog Centrumnak kb. 250 kezelje van, ám becsült adat, hogy kb. 2–3000 a kábítószerrel rendszeresen fogyasztó személy a városban.

A drogprobléma megelőzésével foglalkozó kutatók zöme szerint egyedüli megoldás az iskolai felvilágosítás lehet. Hasonló véleményen van a gyakran teljesen tájékozatlan, tévhitekkel és előítéletekkel terhes közvélemény is: a kábítószerelés átfogó megelőzésének feladatát egyértelműen az iskola, a pedagógus feladat- és felelősségkörébe utalja. Ez a könnyed „megoldás” annyiban megalapozott, hogy a kábítószereléstől közvetlenül (fogyasztóként) érintettek többsége valóban iskoláskorú, vagyis a 7–18 évesek gyermekek és fiatalok köréből kerül ki.

A drogprevenció azonban – kiváltképp országos szintű szervezettségben – egy komplex, magas fokú elméleti és gyakorlati megalapozottságot feltételező megkövetelő munkafolyamat, amelyet az iskola önmagára hagyva egyéb irányú kötelességei és terhei, illetve e téren való képzetlenségénél fogva autodidakta módon nem tud elvégezni. Az iskola tehát nem kizárólagos eszköze, hanem színtere kell hogy legyen a kábítószerfelvilágosításnak és prevenciónak.

Az iskolai drogprevenció megvalósulásához mindenképp egy alapvető társadalmi szemléletváltásra van szükség, melynek lényege röviden az, hogy a kábítószerelés egy társadalmi problémává növekedett betegség, a drogos pedig testi-lelki beteg. A társadalom ma a kábítószerelést tüneti kezeléssel próbálja gyógyítani, mert nem képes felvállalni azt a feladatot, hogy a probléma mögött meghúzódó mélyebb okok közé létsva elismerje: ő is hibás, nem csupán maga a drogos. Nem holmi mentségkeresés ez a kábítószereseknek, inkább annak hangsúlyozása, hogy miközben a társadalom önmagát mértéktadónak tekinti, aközben alapvető tévedésekkel, hiányosságokkal és előítéletekkel mond ítéletet a drogbetegségek fölött.

Csak a fent említett szemléletváltás általános nézetté válása után juthatunk el a drogprevenció egyetlen lehetséges és eredményre vezető eszközéhez. Ez az eszköz a család. Az iskola minden becsülendő törekvése ellenére soha nem pótolhatja az igazi családi szeretet erőterét, hiszen még „második otthonává” is nehezen válhat a gyermeknek.

Az iskolában meghatározó szerephez jut a kortársi csoport motivációs ereje, s ez a családi konfliktus mellett a drogfogyasztás elkezdésének második legerősebb háttértényezője.

Az iskolai drogprevenció módszertani eszköztára még kidolgozatlan. A legfontosabbak talán:

- A családlátogatási intézmény felelevenítése, melynek során pozitív, kölcsönös és folyamatos kapcsolattartás alakul ki a pedagógus és a szülő(k) között.

- Az iskolai pszichológusi munka, tesztek, ellenőrzések, beszélgetések.

- Rendszeresen megtartott, kötetlen, ismeretterjesztő és felvilágosító órák, propagandaanyag terjesztése.

- Olyan értékrend, morális szilárdság, problémamegoldó és érdekérvényesítő képesség, illetve tolerancia kialakítása személyes és hozott példák, valamint életnóbdeli tanácsok segítségével, amelyek megakadályozhatják, hogy a fiatal a drogok világában keresse a megoldást.

„Az élvezetnek és a kábítószernek semmi köze egymáshoz.” A tartós drogfogyasztás bármely drogfajtánál súlyos egészségkárosodáshoz, és adott esetben drogfüggőséghez vezethet. Míg a kábítószerelés elkezdésekor a motiváció igen sokféle lehet, addig a tartós drogfogyasztás egyetlen működő motivációja maga a függőség, akár a fizikai, akár a pszichikai oldal dominanciája. Tehát a súlyosan függő drogbeteg már nem azért „szed anyagot”, mert az élvezetet okoz, hanem azért, mert elviselhetetlenül retteg a drogmentes („tiszt”) állapotban bekövetkező elvonási tünetektől, amelyek valóban gyakran borzalmasak. Véleményem szerint e legutóbbinak kell lennie az iskolai drogprevenció leghangsúlyozottabb érvének.

A leginkább politikai indulatoktól vezérelt Nemzeti Alaptanterv ötödik vitaanyagában már helyet kapott az iskolai drogprevenció aktuális feladata. Íme az idézet a NAT Ember és Társadalom című cikkelyéből: „A gyermekek társadalmi környezetben megvalósuló eligazodásához, szocializációs folyamataik alakításához ad gazdag tapasztalatai anyagot az ember és a társadalom kapcsolatrendszerének megfigyelése (...)”

A tapasztalatok feldolgozása során a gyermekek (...) magatartási szokásokat sajátítanak el, (...) amelyek segítik őket társadalmi környezetük megismerésében, megértésében, elfogadásában, és a minél zavartalanabb beilleszkedésben.”

A Nemzeti Alaptanterv az *alapfok 6. évfolyamának végén* az Ember és Társadalom c. műveltségi területen belül az Emberismeret c. részterülethez érve tárgyalja a test és a lélek témakörét. Minimális teljesítményül írja elő, hogy a gyermek ekkor már ismerje a testi és a lelki egészség fontos összefüggését. Ugyanezen területnél az *alsó középfok 10. évfolyamának végén* követeli meg a NAT, hogy a gyermek „tudjon érvélni az élet kereteinek értelmes kitöltése, a hosszútávú célok kitűzése és az akarat edzését szolgáló rövid távú célok megvalósítása mellett (...) Legyen képes bemutatni néhány fontosabb erkölcsi felfogást, és érvélni ellenük és mellettük.”

Formálódó pedagógiai – oktatáspolitikai dokumentumunk a *10. évfolyam végén* már konkrétan szól a szenvedélybetegségekről az Egészségtan c. fejezetben. „A tanuló mindennapjait érintő egészségügyi ismeretek” címmel, tananyagként írja elő az ország valamennyi iskolájában az alkohol, a kábítószer, a nemi betegségek és az AIDS veszélyeiről szóló ismeretterjesztő felvilágosítást. Elérendő célul tűzi ki, hogy a tanuló ítélje el a mértéktelen alkoholfogyasztást, ismerje a kábítószer korai és késői egészségkárosító hatásait, a nemi betegségeket, az AIDS vírusát, terjedési lehetőségeit stb.

A NAT mindezt előírja, meghatározza, de mindezen elvégzendő munkák mögé nem épít ki egy olyan szellemi- anyagi infrastruktúrát, amely a prevenciót a szép elméletek világából lehozza a valóság gyakorlatába. Az állam tehát nem fog kiépíteni drogprevenciós rendszert, így

az a civil önszerveződések és a helyi tantervek (vagyis az iskola) feladata lesz, amelyet úgy-
mond már „tegnapra” kellett volna megoldani.

Egy ilyen szintű rendszer kifejlesztésében az első lépés egy olyan tanári réteg „felneve-
lése”, kikerülése a tanárképző intézményekből, amely mind gondolkodásmódja, mind elméleti-
gyakorlati szaktudása alapján magabiztosan felvállalhatja és hatékonyan végezheti a felvilágosító,
megelőző munkát. Ennek egyik alternatívája lehet az, hogy a főiskolán valamely oktatási for-
ma (pl. speciális kollégium) keretében szakértők, oktatók és diáklőadók aktív közreműködé-
sével a tanárjelöltek megkaphatják a kábítószerrel kapcsolatos szükséges ismereteket, s így
eljövendő tanári praxisuk során munkájuk természetes és elhagyhatatlan részének fogják tekinte-
ni a dropprevenciót. Ennek megvalósításáig pedig továbbra is a pedagógus marad a porondon,
hogy egyénileg összeszedett tudásával, empátiájával és gyermekszeretével megkísérlje vissza-
tartani tanítványait a drog, a „bódulat csapdájától”.

IRODALOM

- A becsapottak vágyakozása, közreadta: Bühne, Wolfgang, PRIMO, Budapest, 1988.
- A bódulatkeltő szerekkel visszaélő fiatalok ellátásának kérdései; Szerk.: Huber Béla, OPI, Budapest, 1987.
- Ambrus Sándor: Pusztító mámorban, szerzői kiadás, Budapest, 1988.
- Boldog gyermekkor?, Szemelvények a gyermekvédelem területeiről; Válogatta: Hajdú Alajosné, Tankönyv-
kiadó, Budapest, 1989.
- Boros István – Vértessy Péter: Narko-blues (szociográfia), Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986.
- Egészséges testben és lélekben; Szerk.: Dévai Margit, SHEF, Budapest, 1992.
- Erdélyi Ildikó: Drogfüggő fiatalok értékkorlátozásának sajátosságai, In: „Érték, értékkonfliktus, társadal-
mi változás” című munkaértekezlet.
- Farkasinszky Teréz: Narkománia a gyermek- és fiatalokban, In: Dubeczné Károlyi Éva: A kábítószerekkel
kapcsolatos jogi szabályozás, Csongrád megyei KÖJÁL, Szeged, 1988.
- Káros szokások fiatalokban (módszertani levél), szerk.: Kovács Edit, Zala megyei KÖJÁL Egészségnevelési
Osztálya, Zalaegerszeg, 1984.
- Székelyi Ödön – Németh Zsolt – Huser Béla: A bódulat csapdájában (fiatalkori narkománia), Tankönyvkiadó,
Budapest, 1989.
- Nagy Gábor – Lovas Pál: A kábítószerek világa, Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1985.
- Oláh János – Varga István: Szemelvények a családi életre nevelés irodalmából, Országos Egészségnevelési
Intézet, Budapest, 1983.
- Servais, Ernst: A drogproblémák átfogó megelőzése, (Prévention drogues), POLIWORD Alapítvány,
Budapest, 1991.
- Charbonneau, Jean-Pierre: La Filière canadienne, Éds. de I. Homme, Montréal – Bruxelles, 1975.
- Goddard, Donald: Undercover. The secret lives of a federal agent, Time Books, New York, 1988.
- Jünger, Ernst: Annäherungen. Drogen und Rausch, Klett, Stuttgart, 1970.
- „Suchtprophylaxe in der Schule”, Bielefeld, 1982.
- Tschöpe, Bernd: Die Bedeutung des Sports in der rehabilitation Drogen abhängiger Jugendlichen, Hamburg, 1979.
- Ward, Richard Heren: A drug-taker's notes, V. Gollancz, London, 1967.